

kat jelentettek, és egyáltalán nem gondoltuk, hogy minden tervünk az első pillanatban meg tud valósulni. De azt nem feltételeztük, hogy egy ilyen alapos, átgondolt anyaggal nem lehet egy mozgó színházi bázis, azaz a kamion finanszírozására forrást találni. Hosszú távú, racionális tervünk van, és azon is dolgozunk, hogy felkutassuk a lehetséges mecénásokat, támogatókat, pályázati lehetőségeket. Amíg ez nincs, a Jurányiban játszott előadások, illetve a bárhova elvihető *Narratívárium* töltik be a kamion szerepét. A közösségi alkotás furcsa módon a klasszikus struktúrával alapozódik meg.

A kiszámítható működés, játszóhely, művészeti titkár, ráérő színész stb. azt eredményezte, hogy a *Demerung* főpróbáhe-tén két rendező az összpórbákat követően fejenként százszázötven „felírását” együtt, szimultán tudtuk végigbeszélni a csapattal, ahol pedig vitatkoztak egymással a szempontok, közösen bontottuk ki és oldottuk meg azokat a helyzeteket. Az egész kollektíva figyelme, türelme, összehangolódása tette lehetőségessé ezt, így ezt a fajta, közösségben készült előadást tekinthetjük programadónak a következő időszakra. Amíg be nem üt valami új nehézség.

AZ ÖRDÖG JOBB ÉS BAL KEZE

Felbomlik a k2 Társulat. Külön utakon mennek tovább a „k2-s fiúk”. BENKÓ BENCE és FÁBIÁN PÉTER az elmúlt tizenkét évről, a kettesben rendezés kihívásairól, a színházhoz való viszonyokról, ezen belül személyes preferenciáikról, valamint a társulat felbomlásának okairól, körülményeiről beszélt. PROICS LILLA kérdezte őket.

– *Az évek során hogyan változott a munkabírástok? Hogyan dolgoztatok együtt? Hogyan osztottátok meg a terheket?*

Fábián Péter: Az első évadban még kevesebbet dolgoztunk, mint később. Akkor három bemutatónk volt, ahogy talán még a második évben is. Később egyre többet vállaltunk, aminek elsősorban financiaális okai voltak, illetve elfoglaltságot és fizetést kellett biztosítani a csapatnak. Így csúszunk bele abba a rengeteg munkába, amit aztán tizenkét éven át csináltunk. A 2018/19-es évad például egészen hajmeresztőre sikeredett: írást és rendezést is számolva tíz alkotófolyamatban vettünk részt. Én azon a nyáron záródokútra keltem, mert kellett valami, ami ezt a kiégésközei állapotot feloldja.

– *És feloldotta?*

F. P.: Nagyon sokat adott, és azóta nem is volt ennyire telített évad, mert a Covid egy időre kényszerpihenőre küldte a szakmát. És amennyire ártalmas volt a járvány, velem az első hullám jót is tett, mert kicsit jobban el tudtam mélyülni abban, ami éppen foglalkoztatott.

Benkó Bence: Az is bennünk volt akkor, hogy végül is egyszer miért ne lehetne elmenni a falig vagy azon is túl, hogy megnézzük, így mi sikerül, és mi nem. Egyébként szerintem az az évad nem sikerült rosszul.

F. P.: Engem nagyon elkezdett zavarni az elmélyülés hiánya. Úgy éreztem, elkezdene beépülni panelek, mert nincs idő arra, hogy új formákat, új témákat, új megközelítéseket keressünk, vagy egyszerűen csak annyira lecsökkent a kuta-

tásra szánt idő, hogy az már frusztrálóvá vált. Ez pedig a minőség rovására ment – vagy mehetett volna. A járvány alatt valami átkattant az agyamban, hogy nem akarok többet ilyen durva túlhajszoltságot.

– *Milyen jele volt ennek a túlhajszoltságnak?*

F. P.: Ezt szenvedélyből és a közlésvágy miatt csinálja az ember, másképp nem érdemes. És amikor azt éreztem, hogy csökken a motivációm, az ijesztő volt. Egy munkát azért csinálni, mert elvállaltam, vagy mert lesz belőle valamennyi pénz a csapatnak vagy nekem, az nem ugyanaz, mint amikor valami nagyon fűt belülről. Egyszer több kör volt azt magamban elrendezni, hogy fűtsön az, amiben éppen vagyunk. Nyilván be tudja magát lökni az ember, de az nem olyan mámorító.

– *Milyen a viszonyotok ennyi együttműködés után?*

F. P.: Nehéz erről beszélni, mert épp nemrég mondtuk ki, hogy szétválunk útjaink. Olyannyira, hogy én felálltam a k2 társulatából, aminek az egyik fontos oka a köztünk elmérgesedett feszültség. Most éppen igyekszünk méltóképpen lezárni ezt a közös időszakot. Sokkal szebb történet ez annál, sem hogy egy kiadós sárdobálással fejezzük be, ugyanakkor nyilván a dolgok elkenése lenne azt mondani, hogy kettőnkkel minden rendben volt, de a gonosz kormány nem adott pénzt a társulatunknak. Nekem a Bencével való együttműködésben a legnagyobb nehézséget a munkamegosztás aránytalansága okozta, és ezt nem sikerült időben kommunikálnom. Ez bennem elmérgesedett, ezért borítottam. Még sok munkám lesz

Benkó Bence

abban, hogy pontosan megértsem, mi ebben a felelősségem. Annyi bizonyos, hogy hazugságnak éreztem volna magam meg a társulat felé, ha mindezek dacára továbbra is együtt dolgoznék Bencével.

B. B.: Nyilván eltérő habitusú emberek vagyunk, más a munkabírásunk, máshogy gondolunk a munkára, amit nehéz összeegyeztetni. Mi az a pillanat, amikor, mondjuk, Petya hullafáradt vagy már a plafonon van, én pedig egyáltalán nem ezt érzem, vagy fordítva? Hogyan tartjuk egymásban a lelket, vagy hogyan nem? Érzéketlenek vagyunk, pedig nem akarunk azok lenni. Marha nehéz mindezt észlelni... Egyébként tényleg nem szántunk arra időt, hogy ilyesmiről beszéljünk.

– *A társulat mennyire érzékelte ezt?*

F. P.: Érzékelte. Ugyanakkor visszatekintve úgy látom, a társulatunk egyik legnagyobb problémája a kibeszéletlenség lett. És ez nemcsak a kettőnk viszonyát illeti, úgy általában nem voltak eléggé kimondva a rossz dolgok, amiben nekünk társulatvezetőkként fokozottan nagy a felelősségünk. Sok mindent inkább a szőnyeg alá söpörtünk, hogy ne bántsuk egymást. Ez olykor jó stratégiának bizonyult, hiszen a csapat elég nagy viharokat élt túl ezzel a módszerrel. De a sok feszültség egy idő után elkerülhetetlenül kirobban. Egyébként, amikor kettőnk ügyében borult a bili, a színészek próbáltak köztünk mediálni, de akkor már késő volt. A mai napig nem tudom, hogyan lehetett volna ezt jól csinálni, hogyan lehetett volna a kettőnk közti konfliktust úgy a társulat elé tárni, hogy ne pártoskodás legyen belőle. Nyilván közös érdekünk volt, hogy a társulat tudjon működni, ezért először azt találtuk ki, hogy külön-külön visszük a projekteket, a társulatot pedig együtt menedzseljük tovább. De bennem idővel ez a felállás sem tűnt működőképesnek. Bár a belső feszülés nagyon fontos tényező a történetünkben, voltak külső körülmények is – a közelgő végzet, amit én úgy fogalmaztam meg magamnak: nem tudtunk fejlődni. Megpályáztuk a Pécsi Nemzeti Színházat, a Pincészínházat, mert úgy gondoltuk, hogy a társulatunk képes lenne betagozódni egy kőszínházba, vagy egy

saját helyen befogadóként másokkal kooperálva tudna szintet lépni. A társulatnak egyébként még nyáron előrebocsátottam, hogy ha nem tudunk saját helyet szerezni, akkor én bedobom a törölközőt. Szerintem ugyanis periférián vagyunk egy ideje, és nekem már nincs erőm ahhoz, hogy most újra elkezdjünk fölkeresni befogadóhelyeket, hogy havonta egyszer három nézőnek öt forintért hadd játsszunk az előadásainkat.

– *Mennyire voltatok kifelé egységesek? Nem akartak soha külön hívni benneteket?*

F. P.: Azt kommunikáltuk, hogy mi vagyunk a k2-s fiúk, illetve egy idő után egyszerűen mindenki tisztában volt azal, hogy ha hívnak, kettőnket tudnak hívni. Sokáig kifelé az sem volt érdekes, hogy különböző vérmérsékletű emberek vagyunk. Aztán ez idővel problémássá vált. Korábban nem rögzítettük, hogyan fogunk egy vendégrendezés során dolgozni, de volt köztünk egy ki nem mondott szerződés, hogy a színészek előtt nem képviselünk mást, úgy érkezünk a próbára, hogy van közös nevezőnk.

– *És ez jó volt? Az ember nem mindenben egyezik a hozzá szakmailag közel álló kollégájával sem.*

F. P.: Jól működött. Szerintem ez az egyik ok, amiért ilyen hosszán tudtunk együtt dolgozni. Ha azt érzik a színészek, hogy itt két külön koncepció van, akkor az az egész szétfeszíti. Ez persze nem azt jelenti, hogy ne lettek volna viták a próbán. De ha, mondjuk, tökéletesen mást gondolunk egy jelenetről vagy egy színészről, és ezt nem egyeztetjük külön, akkor a próba óhatatlanul is arról szólt volna, hogyan próbáljuk lenyomni egymást. Az csúszott el viszont egyre inkább, hogy nagyon másképp reagáltunk a próbákon és azokon kívül is dolgokra, és ezt nem tudtuk megbeszélni.

– *Bence egy vaddisznó, te meg nem vagy az?*

F. P.: Hát igen.

B. B.: Igen.

– *De ez az első pillanattól fogva így volt, nem?*

F. P.: Szerintem igen.

B. B.: Nagyjából így volt.

– *És akkoriban ez nem okozott problémát?*

F. P.: Eleinte nem. Ez egy ifjonti lelkesedésből indult társulat, sok mindennel nem számoltunk, amikor belevágtunk. Nem méricskeltük az elején, hogy melyikünknek milyen a vérmérséklete. A társulat iránt érzett felelősség is csak fokozatosan alakult ki azzal párhuzamosan, hogy egyre komolyabban vettük magunkat. Az első években például sokkal könnyedebben vettük a külvilággal való konfrontációt is. Aztán ez is változott, és éppen a feszült helyzetekben derült ki, hogy a külső konfliktusok kezeléséről egészen mást gondolunk. Én ezen a téren éreztem Bencétől olyan határátlépést, amit már nem tudtam tolerálni. A cél persze mindig közös volt, hogy az adott előadás a lehető legjobban sikerüljön, de egyáltalán nem mindegy, hogy milyen stílusban kommunikálunk, már csak azért sem, mert felelősséggel tartozunk egymás iránt: egy feszült helyzetben is mi vagyunk a „k2-s fiúk”, ezért ha valami olyan stílusban történik, amivel én egyáltalán nem értek egyet, hiába határolodom el tőle, az óhatatlanul hozzám is fog tapadni.

– Ez ennyire egyértelmű? Nem tudom, mennyire kell simulékonynak lenni ahhoz, hogy fiatal alkotóként boldoguljon az ember.

F. P.: Bocsánat, de szó sincs simulékonyaságról. Sokakkal sokat vitatkoztam. Cseke Pétert például egy vita során szembevettem azzal, hogy éppen cenzúrázni készül az előadásunkat, amire ő azt felelte, igen. Mondtam neki, hogy akkor behívom az összes színészt, aki ebben az előadásban játszik, és mondja a szemükbe, hogy a színházában cenzúra van. Behívtam őket, ő pedig a szemükbe mondta. Nem gondolom, hogy simulékony lennék.

– Ezt hallva tényleg nem lehet azt mondani.

F. P.: A nyílt, határozott, de tiszteletteljes kommunikáció híve vagyok. Illetve próbálok így viselkedni, de nekem sem mindig sikerül. És ahogy én nem vagyok simulékony kis takonypóc, úgy Bence sem egy vadállat, ez is egy leegyszerűsítő dolog.

– Szerinted is?

B. B.: Persze, ugyanakkor nekem más a habitusom egy ilyen esetben. Ha nem egyenes a kommunikáció és nem fair

a helyzet, akkor nekem teljesen mindegy, hogy melyik színháznak milyen vezetőjéről van szó. Egyébként adódott olyan ügy, ami után most is sajnálom, hogy Petyát olyan helyzetbe hoztam, amilyenbe – mondok ezt anélkül, hogy bővebben kifejteném –, de fenntartom, van olyan szituáció, amire nekem helyénvaló úgy reagálnom, ahogy Petya nem tenné.

– Elmondanátok egymás szakmai erősségeit?

F. P.: Bence lazasága mindig is felszabadítóan hatott rám. Furcsa paradoxon, hogy épp ez a lazaság az, amiből elegendem is lett. Én hajlamos vagyok túl sokat agyalni, rágörcsölni dolgokra. Több száz oldalról megvizsgálom egy adott kérdést, mégsem sikerül döntéseket hoznom. Bencében viszont van valami rock and roll feeling. Vagy tudok pragmatikusabb dolgot mondani: ő mindig is jobban látott a térben, ami elég fontos, mert idővel föl kell menni a színpadra. És ugyan a bennem lévő feloldatlan feszültségek végül arra sarkalltak, hogy ne dolgozzunk a továbbiakban együtt, rám termékenyítőleg hatott ez a habitus. Ezek után azonban meg kell majd keresnem magamban, hogyan legyek „laza csávó”.

B. B.: Vicces, hogy Petyáról rögtön az jutott eszembe, amit ő is mondott: a túlagyalás. És itt a pozitív hozamát emelném ki. Petya sokkal jobb író, mint én – dramaturgiai értelemben is alaposabb. Én könnyebben dolgozom meglévő szöveggel, mint hogy akkor én most üljek le, és találjam ki... És bár az esetek 97 százalékában tudom, hogy mivel vetem el a sulykot, akkor is elvetem, dacból, ha rosszul jövök ki belőle, miközben ott van mellettem egy olyan csávó, aki meg próbálja a békés középutat megtartani. Ezek olyan személyes hiányosságokként jelennek meg, amiket a másik beleadott a közösbe – olyasmik, amikről eddig nem is gondoltam, hogy hiányoznak belőlem, vagy hogy szükségem lenne rájuk. Kénytelen leszek megtanulni valamit, amit eddig nem tudtam. Van ebben a helyzetben valami felnőtt-tanulási folyamat mindkettőnk számára.

F. P.: Bence jobban szeret azon agyalni, hogy egy szövegnek mi a megfejtése, én meg inkább azon, hogyan lehet átalakítani valami mássá, ami abból nő ki, mégis valami új. Ez a szemléletbeli különbség lépten-nyomon felbukkant az évek során.

Fábián Péter. Fotók: Gálos Mihály Samu

B. B.: Vagy azon az alapon csináltunk Csehovot és Brechtet, hogy érzelmesebbek vagy racionálisabbak vagyunk: én nagyon akartam *Platonovot*, Petya pedig *Szecsuanít*.

– *Egyébként mennyire voltak különbözőek a preferenciáitok, hogy milyen alapanyagból csináljatok színházat?*

B. B.: A tantermi előadásoknál alakult ki az a helyzet, hogy eszerint osztottunk meg feladatokat. Ami egyben a tesztje is volt annak, hogyan működünk külön. Mindketten élveztük, hogy a saját kattanásainkat ki lehet próbálni, és mint egy normális rendező, egyedül dolgozunk. Egyébként pedig minden évben dobálóztunk egymásnak címekekkel. Meg tudtunk egyezni. Ugyanakkor hatalmas kalandnak élttem meg azt, amikor Petyát valami nagyon foglalkoztatta, engem viszont annyira nem, mégis belevágtunk. Visszagondolva nincs olyan írásunk vagy rendezésünk, ami hidegen hagyott volna, sőt, hálás vagyok érte, hogy Petya ezeket – akár darabról beszéltek, akár stílusjegyekről, bármiről – bedobta a közösbe. Ebben az évadban pedig külön-külön dolgozunk, és próbára tehetjük a korábban dédelgetett egyéni terveinket.

F. P.: Azt hiszem, én anyagválasztás tekintetében szigorúbb voltam: ha valami nem foglalkoztatott ezerral, abba nem vágtam bele, mert ilyen alkat vagyok. Ezért aztán nem tudtam viszonzni Bencének ezt a gesztusát, hogy olyanba is belevágjak velem, ami engem annyira nem fűt. Viszont most valóban eljött az ideje, hogy külön utakra lépjünk. Én például szeretnék kicsit elkalandozni a színházi nevelés irányába, mert ez a terület engem nagyon izgat, akárcsak a bábszínház. Persze van egy kőszínházi bakancslistám, és szívesen dolgoznék együtt más független csapatokkal is. Vonz a filmes világ is, elsősorban a sorozatfejlesztés.

– *És mi lesz a társulattal? Szétszéled?*

F. P.: Nyár óta több forgatókönyvön túl vagyunk. Végül én bedobtam a törölközőt: ezt az évadot még végigcsinálom, jövő évadtól viszont már csak a futó előadásaim felújításáért felelek. A k2 Színház Alapítvány kuratóriumi elnökségéről lemondok – Erdélyi Adrival egyetemben, aki az alapítvány ügyvezetője és a gazdasági vezetőnk –, és átadom Bencének a tisztséget. Annyit kértem, hogy amennyiben a társulat valamilyen formában továbbmegy, változtassák meg a nevüket.

B. B.: Fontos része a történetünknek – nekem biztosan, ahogy nyilván Petyának is –, hogy egyszer a színészek már visszahozták minket a szakadék széléről. Azt képviselték, hogy értik a problémákat és a kialakult helyzetet, de ők együtt szeretik ezt csinálni, és mi se adjuk fel. Egyikük még azt is mondta, hogy ha nem lenne ez a csapat, akkor nem is biztos, hogy színházzal foglalkozna. A továbbiakat fedje jótékony homály.

– *Olyan színházi közegben dolgoztok, amely döntően hierarchikus. Ti mit gondoltok a társulaton belüli struktúráról? Függetlenként mi az ideális forma?*

B. B.: Látni kell a korlátokat és a lehetőségeket. Fel kell vállalni azt a helyzetet, hogy nincs pénzünk négy technikusra, három díszítőre és negyven marketingesre. És akkor ki kell találni, hogyan lehet a munkát szétszétani. Szerintem ez nagyon fontos. Sokféle működési forma létezik, értelmetlen olyan célt üldözni, ami külső tényezők miatt nem valósítható meg, az felőröl mindenkit. Persze hetvenszer több a dolog, mint amennyit pár ember meg tud csinálni – nem tudom, ezt mennyire lehet megoldani önkéntes vagy demokratikus alapon. A felelősségmegosztás, ha szeretnénk hatékonyan működtetni a társulatot, alapvető.

F. P.: Erről sokat gondolkodom leköszönő társulatvezetőként is, hogy hogyan lehetett volna jobban csinálni. A demokratikus működést sokat hangoztattuk, de vannak kétségeim, mennyire működött ez ténylegesen. Továbbra is hiszek abban, hogy egy ilyen kis közösségben közösen érdemes döntéseket hozni. Ez a gyakorlatban viszont csak úgy tud működni, hogy ha valami balul sült el, a fagy mindenre visszanyal, vagyis ha közösen döntünk, akkor a döntés következményei sem terhelhetnek csak egyetlen személyt. Ha újra társulatot alapítok – a hosszú távú elképzeléseim szerint –, akkor azt szövetkezeti alapon tudom elképzelni. Ugyanúgy pályázunk, csak hogy mindenki a saját bőrén fogja érezni a döntéseinek a súlyát. Ettől sokkal működőképesebb demokrácia tud kialakulni, mint amikor mindenki elmondja a véleményét, közösen döntünk, és aztán egyvalaki vállalja a felelősséget. Az valódi szintlépés lenne.